

Проф. Методи Русков - класик на българското лесовъдство

През тази година се навършиха 120 години от рождението и 35 години от кончината на проф. Методи Русков (1897-1982). Той е роден на 16.02.1897 г. във Варна. След завършването на гимназия в родния град и спечелване на държавна стипендия през 1920-1925 г. е студент по лесовъдство в едно от най-престижните висши училища в Европа - Hochschule für Bodenkultur (BOKU) във Виена. Тук негови преподаватели са едни от водещите професори в областта на лесовъдството -

Адолф Цизлар (лесовъдство), Карл Вилхелм (ботаника), Мориц Зайтнер (горска ентомология и лесоопазване) и много други, които оказват голямо влияние върху младия български студент, а наученото от тях става отправната точка в изследванията му.

След завършването на висшето си образование Методи Русков започва работа като помощник-лесовъд в Ревирното лесничейство „Коджа-Балкан“ в с. Горен чифлик, Варненско.

След две години, по лична покана на проф. Тодор Димитров, на 01.12.1926 г. постъпва като асистент по лесовъдство в Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет. Още тогава той се насочва към проблемите на лесозащитата и успява да проучи видовия състав, биоекологията, храненето и причините за каламитетното проявление на короядите и боровата процесия в иглолистните гори и да разработи практически мерки за ограничаване на разпространението им, валидни и до днес.

„Общо лесовъдство“ като академична дисциплина дължим на Тома Захариев, който я преподава и издава циклостил „Конспект на лекциите по общо лесовъдство“ от 16.03.1927 до 01.03.1932 г., когато напуска университета и продължава своето дело в изграждането на Службата по горско и опитно дело. Младият асистент Методи Русков става негов достоен наследник в преподаването на дисциплината в университета. На 07.07.1931 г. се хабилитира за редовен доцент в новосъздадената през същата година катедра (катедрите тогава са наричани „институти“) „Общо лесовъдство“.

В хабилитационния си труд представя интересното за нашето лесовъдство проучване „Състав, растеж и възобновление на дъбовите и буковите гори в Източна Стара планина“, който е резултат на заложените от него експерименти от времето, когато е лесничей в този район. По случай своята 80-годишнина сам споделя, че с този труд поставя началото на горскотипологичните проучвания в нашите гори.

На 07.06.1935 г. доц. Русков е избран за извънреден професор по общо лесовъдство. През

1931-1945 г. е ръководител на катедрата „Общо лесовъдство“. Интересно е да се отбележи, че на обявения след смъртта на проф. Тодор Димитров (1938 г.) конкурс за редовен професор по лесовъдство се явяват двама кандидати - Борис Стефанов и Методи Русков (Станев, Желев, 2006). Рецензенти са Михаил Христов и Боян Захариев. Конкурсът е анулиран по настояване на проф. Методий Попов. Вторият конкурс през 1943 г. за същата позиция не се провежда, вероятно поради военните условия и сложната обстановка в София. Има и причини от субективен характер. Знае се, че отношенията между Борис Стефанов и Методи Русков не са били гладки. Причината е публикуването през 1936 г. на статията „Критически бележки върху трудовете на Методи Русков“ от Борис Стефанов, в която той подлага на критика различни моменти от класификацията на горските месторастения, горската типология и схващания по въпросите за горската екология.

През 1945 г. редовен професор и ръководител на катедрата „Общо лесовъдство“ става Борис Стефанов, а от 1949 г. - ръководител на катедрата „Дендрология с анатомия на дървото“. От същата, 1949 г., Методи Русков става редовен професор и ръководител на новосъздадената катедра „Ловно стопанство“.

Проф. Русков се пенсионира през октомври 1966 г., но благодарение на богатия си педагогически опит и солидната научна подготовка работи като гост-преподавател до 1972 година.

В своята 40-годишна преподавателска дейност проф. Русков води курсовете „Общо лесовъдство“, „Лесозащита“, „Рибовъдство“, „Ловно стопанство“ и „Паркова фауна“. Автор е на много учебници и книги - „Лекции по общо лесовъдство“ (1935, 1943; циклостил), „Ловознание“ (1938, 1948), „Дивечознание с болести по дивеча“ (1956), „Ловно стопанство“ (1957), „Паркова фауна“ (1962), „Рибовъдство“ (1972), „Ръководство по фазановъдство“ (1963), „Основи и организация на ловното стопанство в НР България“ (1962), „Ловни проблеми“ (1968).

Проф. Методи Русков е дългогодишен консултант на Българския ловно-рибарски съюз (БЛРС). На 21.05.1968 г. председателят на БЛРС ген.-майор Христо Русков връчва грамота с решението на Централния съвет на организацията за удостояване на проф. Русков със званието „Заслужил деятел на БЛРС“.

Проф. Методи Русков умира в София на 03.02.1982 година.

Методи Русков (крайният вляво) като студент във Виена на екскурзия до горите на княз Лихтенщайн с преподавателите проф. Зайтнер и проф. Цизлар, и инж. Битман - директор на княжеските гори, 1923 г.

Упражнение по лесовъдство в държавната гора „Влахина-Чукава“ (М. Русков е седналият в средата), 1936 г.

Научноизследователската дейност на проф. Методи Русков е отражена в над 150 публикации и обхваща три направления - лесоохрана (лесозащита), общо лесовъдство и ловно стопанство. В първите си стъпки като преподавател, през периода 1927-1930 г., М. Русков проучва повредите от насекоми и гъбни вредители в нашите гори. През този период като член на Дружеството на българските лесовъдци Русков превежда книгата „Защита на природата и нейното значение за народното стопанство“ (Гюнтер Шлезингер), с която „се надява, че ще се тури край на разхищението на природата и нейните богатства“. Активно участва в учредяването на Съюза за защита на родната природа (1928 г.) (повече - сп. „Гора“, бр. 10, 2013 г.).

Паралелно с лесоохранните си проучвания М. Русков започва и задълбочените си изследвания върху лесовъдските проблеми в нашите гори. В тази насока, както и в хабилитационния си труд, на първо място той разглежда проблемите, свързани със състава, растежа, възобновяването и ползването на нашите дъбови гори. Стопанисването на буковите гори в България е важен лесовъдски проблем и проф. Русков представя в няколко публикации с особена задълбоченост строежа и възобновяването на първобитна букова гора („Влахина-Чукава“) и прилагането на и зборното стопанисване на буковите гори. Обобщенията му са

С проф. Иван Колев (от дясно наляво), доц. Никола Ботев и гл. ас. Нино Нинов, 80-те години на XX в.

прозорливи: „...в никакъв случай стопанисването на буковите гори не може да става с ловки окръжни от канцелариите. Правилното стопанисване е възможно само по пътя на научната лесовъдска мисъл и на хората от лесовъдската практика.“ (1939). В публикациите, наред с конкретните лесовъдски въпроси за буковите гори, проф. Русков за първи път представя схващането и изясняването на терминологията при проучването на запазените стари гори („Парангалица“, „Влахина-Чукава“). Сравнителният критичен анализ, който проф. Русков прави на извършените проучвания от водещи автори като С. А. Schenk, К. Rübner, К. М. Müller, Krudener върху девствени гори на Югоизточна Европа (Рус-

мъния, България, Босна), допринася за изясняването и въвеждането на понятия като „културна гора“, „първобитна гора“, „девствена гора“, които не са загубили актуалността си до днес. Още тогава проф. Русков критично разглежда различни аспекти от естественото развитие на тези гори с цел да се избегнат грешки при стопанисването. Той доказва, че не всички извършени проучвания и изводи, направени от К. М. Müller за девствените гори в Парангалица, могат да се смятат за достоверни.

Проф. Русков полага основите на въвеждането на типологично проучване на буковите и иглолистните гори у нас. В редица дипломни работи на свои студенти той задава и методично ръко-

Методи Русков (на 2-ри ред, с очилата, зад проф. Тодор Димитров) като млад асистент със студентите от първия випуск лесовъдци на учебна практика по укрепяване на порошката в Своге, 1928 г.

води проучванията в тази насока, които обобщава в няколко публикации. Например темата на дипломната работа през 1943 г. на лесовъда Николай Хайтов, впоследствие станал известен наш писател, е „Флористични типове насаждения в държавната гора „Персенк“.

Проучванията на проф. Русков върху отгледните сечи в иглолистните гори (наричани от него „възпитателни сечи“, вероятно в буквален превод от немски), отразени в няколко поредни публикации, могат да бъдат добър методически ориентир и сега. Проф. Русков има още редица проучвания в областта на общото лесовъдство - ролята на тревната покривка в нискоствъблениите и гори и голите сечища, отглеждането на веймутовия бор и възможностите за неговото използване, сфагновите торфища и смърчовите гори на Витоша и много други, които заслужават внимание може би в една бъдеща книга - биобиблиография. Пионерната роля на проф. Методи Русков в областта на ловното стопанство е отразена в множество публикации, като първите са от 1928 година. Неговата изследователска и публикационна дейност засяга въпросите, свързани с организацията и рационализирането на ловното стопанство, ловностопанското райониране, стопанисването на отделните видове дивеч, аклиматизацията на чуждоземни видове, влияние на климатичните фактори и хищниците върху полезния дивеч, състава, динамиката на запаса и миграциите при благородния елен и сърната, повредите от дивеча.

Във финалните думи на встъпителната си лекция пред студенти и преподаватели от 5 ноември 1931 г. проф. Методи Русков казва: „Познаването на гората не само като биологически феномен, но и географско явление, трябва да бъде в основата на изграждането на нашето самобитно лесовъдство“.

Проф. Русков остава в съзнанието на поколения лесовъдци, ловни специалисти и научни работници като изключителен педагог и човек, отзивчив и готов да помогне на всеки.

Гл. ас. д-р Евгени ЦАВКОВ
Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ